

นวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน Innovation Reduces Educational Inequality at the Level of Basic Education

นิภาพร บินสัน¹, พร่อมพิไล บัวสุวรรณ² และ วรณวิศา สืบบุญสรณ์ คล้ายจำแลง³
Nipaporn Binsan¹, Prompilai Buasuwan² and Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang³

Received: 23 March 2026; Revised: 28 April 2026; Accepted: 29 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 2) ประเมินประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ 3) เสนอรูปแบบหรือแนวทางการบริหารนวัตกรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 404 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงธีม

ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมบริการ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมเครือข่าย โดยนวัตกรรมที่มีการใช้มาก ได้แก่ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ 2) ประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยนวัตกรรมเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ นวัตกรรมบริการ และนวัตกรรมกระบวนการ และ 3) แนวทางการบริหารนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ประกอบด้วยการบริหารเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน การบริหารที่ยึดหยุ่นตามบริบท และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหลายภาคส่วน

¹ นิสิตภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; Student, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

^{2 3} ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

Corresponding Author, E-mail: nipaporn.bi@ku.th

ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ลดช่องว่างทางการศึกษา และส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; ความเสมอภาคทางการศึกษา; ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา; เครือข่ายความร่วมมือ; นวัตกรรมทางการศึกษา

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the use of innovations to reduce educational inequality; 2) evaluate the effectiveness of innovations implemented to reduce educational inequality; and 3) propose a model or management approach for educational innovation suitable for reducing educational inequality within the context of the Secondary Educational Service Area Office Surat Thani–Chumphon. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative sample consisted of 404 school administrators and teachers under the Secondary Educational Service Area Office Surat Thani–Chumphon, selected through multi-stage sampling. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative component involved in-depth interviews with 10 school administrators and a focus group discussion with 10 experts. Qualitative data were analyzed using content analysis and thematic analysis.

The results revealed that: 1) schools under the Secondary Educational Service Area Office Surat Thani Chumphon have implemented innovations to reduce educational inequality in three dimensions: service innovation, process innovation, and network innovation. The most widely implemented innovations include the student support system, participatory management, and collaboration with external network partners; 2) the overall effectiveness of innovations aimed at reducing educational inequality was at a high level, with network innovation showing the highest mean score, followed by service innovation and process innovation; and 3) the appropriate management approach for educational innovation in reducing educational inequality in this context consists of area-based participatory management, data-based decision-making, contextual flexibility, and the development of collaborative network ecosystems. These approaches can enhance educational access, reduce educational disparities, and promote sustainable educational equity.

Keywords: Educational Administration; Educational Equity; Educational Inequality; Collaborative Networks; Educational Innovation

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชากรให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561–2580 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้าน (ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561–2580), 2561) รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่เน้นการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความเสมอภาคทางการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แต่ในทางปฏิบัติยังพบความแตกต่างของโอกาสในการเข้าถึงและคุณภาพของการศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบการศึกษาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในบริบทของประเทศไทย ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสทางการพัฒนาของผู้เรียน โดยเฉพาะในมิติของความแตกต่างด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและโอกาสในการศึกษาต่อ (Blanden, Doepke, & Stuhler, 2022) ทั้งนี้ ข้อมูลจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2568) พบว่า เด็กจากครัวเรือนรายได้ต่ำมีโอกาสดูแลระดับอุดมศึกษาค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน รายงานของ Organisation for Economic Co-operation and Development (2018) ชี้ให้เห็นว่าภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในบางรายวิชาต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และมีความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในเขตเมืองและชนบทอย่างชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2567) ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทั้งด้านโอกาสและคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่

แม้ว่าหน่วยงานทางการศึกษา จะได้พัฒนานวัตกรรมทางการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การขาดกรอบแนวทางในการประเมินประสิทธิผลของนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ (OECD, 2018; UNESCO, 2020) อีกทั้ง งานวิจัยที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยหรือผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มากกว่าการสังเคราะห์เชิงระบบเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารนวัตกรรม ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทพื้นที่

ดังนั้น จึงเกิดช่องว่างองค์ความรู้ในด้านการบูรณาการ “นวัตกรรมทางการศึกษา” กับ “การบริหารเชิงพื้นที่และเครือข่ายความร่วมมือ” เพื่อแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

จากเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 2) ประเมินประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมดังกล่าว และ 3) เสนอรูปแบบหรือแนวทางการบริหารนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เชิงประยุกต์ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ในทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบหรือแนวทางการบริหารนวัตกรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อศึกษาการใช้นวัตกรรมในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประเมินประสิทธิผลของนวัตกรรม และสังเคราะห์แนวทางการบริหารนวัตกรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 3,033 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 66 คน และครู 2,967 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 404 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 56 คน และครู 348 คน สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 10 คน เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 ประเภท ได้แก่

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้วัตรกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการใช้วัตรกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษานวัตกรรมและแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

3.3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Record Form) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูเกี่ยวกับแนวทางการบริหารนวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการใน 3 ขั้นตอน ได้แก่

4.1 การศึกษาข้อมูลเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางวิชาการ เอกสารนโยบายทางการศึกษา และข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 404 คน

4.3 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 10 คน เพื่อค้นหานวัตกรรมและแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในบริบทพื้นที่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมทั้งการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ Thematic Analysis เพื่อสังเคราะห์นวัตกรรมและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างแพร่หลายใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ นวัตกรรมบริการ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมเครือข่าย โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 404 คน ส่วนใหญ่เป็นครู ร้อยละ 86.10 และผู้บริหารสถานศึกษา ร้อยละ 13.90 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี และสังกัดโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางเป็นสัดส่วนสูง ซึ่งสะท้อนว่าข้อมูลที่ได้รับมาจากผู้มีประสบการณ์ตรงในการจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาในบริบทพื้นที่จริง

เมื่อพิจารณาการใช้นวัตกรรมในแต่ละด้าน พบว่า นวัตกรรมบริการ ที่มีการใช้อยู่ในระดับสูงมาก ได้แก่ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร้อยละ 97.80 การกำหนดนโยบายหรือศูนย์บริการต่าง ๆ ร้อยละ 97.30 และแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์แบบผสมผสาน ร้อยละ 96.30 แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญกับนวัตกรรม ที่ช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มเปราะบางโดยตรง ขณะที่นวัตกรรมบริการที่มีการใช้น้อยที่สุด คือ แอปพลิเคชัน Hand in Hand for ID Kids ร้อยละ 84.90 สะท้อนว่า นวัตกรรมที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มหรือจำเพาะด้าน อาจยังไม่แพร่หลายเท่ากับระบบที่ใช้งานได้ครอบคลุมผู้เรียนส่วนใหญ่

ในด้าน นวัตกรรมกระบวนการ พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีสัดส่วนการใช้สูงที่สุด ร้อยละ 99.80 รองลงมา ได้แก่ การบริหารตามหลักประกันคุณภาพ ร้อยละ 97.30 และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ร้อยละ 96.30 แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนในพื้นที่วิจัยมีแนวโน้มใช้กลไกการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และใช้กระบวนการบริหารเชิงระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ขณะที่เกณฑ์รางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน มีสัดส่วนการใช้น้อยที่สุด ร้อยละ 86.60 ซึ่งอาจเนื่องมาจากการนำเกณฑ์ดังกล่าว ไปใช้ต้องอาศัยความพร้อมของสถานศึกษาในหลายมิติ

สำหรับ นวัตกรรมเครือข่าย พบว่า การทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ (MOU) มีการใช้สูงที่สุด ร้อยละ 99.50 รองลงมา คือ การบริหารโดยใช้ภาคีเครือข่าย ร้อยละ 99.00 และการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นกับหลักสูตรสถานศึกษา ร้อยละ 97.80 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สถานศึกษาในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อชดเชยข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียน

ประเภทนวัตกรรม	รายการที่มีการใช้สูงที่สุด	ร้อยละ	รายการที่มีการใช้น้อยที่สุด	ร้อยละ
นวัตกรรมบริการ	ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	97.80	Hand in Hand for ID Kids	84.90
นวัตกรรมกระบวนการ	การบริหารแบบมีส่วนร่วม	99.80	รางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน	86.60
นวัตกรรมเครือข่าย	การทำ MOU กับหน่วยงานต่าง ๆ	99.50	Community Innovation Project (CIP)	89.90

ตารางที่ 1 สรุปผลการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำแนกตามประเภทนวัตกรรม

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .750) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นวัตกรรมเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = .731) รองลงมา ได้แก่ นวัตกรรมบริการ ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = .840) และ นวัตกรรมกระบวนการ ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .875) ตามลำดับ สะท้อนว่าผู้บริหารและครูเห็นตรงกันว่านวัตกรรมทั้งสามด้านสามารถมีบทบาทสำคัญใน

การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้จริง โดยเฉพาะนวัตกรรมที่อาศัยความร่วมมือของเครือข่ายและชุมชน

ประเภทนวัตกรรม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับประสิทธิผล
นวัตกรรมบริการ	4.17	.840	มาก
นวัตกรรมกระบวนการ	4.13	.875	มาก
นวัตกรรมเครือข่าย	4.23	.731	มาก
รวม	4.18	.750	มาก

ตารางที่ 2 สรุประดับประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

เมื่อพิจารณาในระดับรายการย่อย พบว่า นวัตกรรมบริการ ที่มีประสิทธิผลสูงสุด ได้แก่ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X}=4.54$, S.D.=.570) และแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์แบบผสมผสาน ($\bar{X}=4.53$, S.D.=.576) อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่า นวัตกรรมที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ติดตามกลุ่มเสี่ยง และจัดการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการลดความเหลื่อมล้ำในเชิงโอกาสและการเข้าถึงบริการทางการศึกษา

สำหรับ นวัตกรรมกระบวนการ รายการที่มีประสิทธิผลสูงสุด คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.56$, S.D.=.580) และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ($\bar{X}=4.52$, S.D.=.586) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า กระบวนการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาท ร่วมกันในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินงาน มีส่วนสำคัญต่อการลดช่องว่างภายในระบบโรงเรียน

ส่วน นวัตกรรมเครือข่าย พบว่า แม้ทุกรายการจะมีประสิทธิผลในระดับมาก แต่รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นกับหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=4.49$, S.D.=.618) การบริหารโดยใช้ภาคีเครือข่าย ($\bar{X}=4.48$, S.D.=.601) และการทำ MOU กับหน่วยงานต่าง ๆ ($\bar{X}=4.46$, S.D.=.590) สะท้อนว่า นวัตกรรมเครือข่ายมีประสิทธิผลสูงเพราะสามารถขยายฐานทรัพยากรทางการศึกษาและเชื่อมโรงเรียนเข้ากับทุนทางสังคมของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารสถานศึกษายังชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของนวัตกรรมมิได้ขึ้นอยู่กับนวัตกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ความพร้อมของบุคลากร และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารหลายคนเห็นตรงกันว่า นวัตกรรมสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้จริง แต่หากนำไปใช้โดยไม่พิจารณาข้อจำกัดด้าน ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สภาพครอบครัว และความพร้อมของโรงเรียน นวัตกรรมบางประเภทอาจไม่ก่อผลเต็มศักยภาพ หรืออาจกลายเป็นการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะในมิติของ เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสํารัฐธานี ชุมพร มีลักษณะเป็น ความเหลื่อมล้ำซ้อนทับ ซึ่งเกิดจากการเสริมแรงกัน

ของปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบายการจัดสรรทรัพยากร ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และการเข้าถึง และปัจจัยด้านค่านิยมและทัศนคติของผู้ปกครองและชุมชน จึงไม่สามารถใช้มาตรการหรือรูปแบบการบริหารเพียงมิติเดียวในการแก้ปัญหาได้

จากการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบหรือแนวทางการบริหารนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ควรประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 การบริหารเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม ควรใช้แนวคิดการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-Based Education: ABE) และการบริหารผ่านสหวิทยาเขตหรือเครือข่ายโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อให้สามารถแบ่งปันทรัพยากร ครูผู้เชี่ยวชาญ และแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน ลดข้อจำกัดที่เกิดจากความแตกต่างด้านขนาดและศักยภาพของสถานศึกษา

ประการที่ 2 การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ครบคลุม และใช้ได้จริงในการติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การคัดกรองปัญหา และการจัดสรรความช่วยเหลืออย่างตรงจุด โดยเปลี่ยนจากวัฒนธรรมบันทึกข้อมูลเพื่อรายงาน ไปสู่การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่

ประการที่ 3 การบริหารแบบยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบท การใช้นวัตกรรมต้องไม่ยึดติดกับรูปแบบสำเร็จรูป แต่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน เช่น โรงเรียนพื้นที่เกาะ พื้นที่ชนบท พื้นที่ห่างไกล หรือโรงเรียนขนาดเล็กอาจต้องได้รับการสนับสนุนที่แตกต่างจากโรงเรียนในเมือง โดยเฉพาะในด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการจัดสรรบุคลากร

ประการที่ 4 การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านภาคีเครือข่าย การลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันอุดมศึกษา ชุมชน และศิษย์เก่า โดยความร่วมมือต้องก้าวข้ามความเป็นทางการของเอกสาร MOU ไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายและแบ่งปันทรัพยากรจริง

ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า บุคลากร โดยเฉพาะ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยความสำเร็จของการบริหารนวัตกรรม เพราะผู้บริหารเป็นผู้เชื่อมระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ เป็นผู้ออกแบบการใช้นวัตกรรมให้เหมาะกับบริบท และเป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมของครู ชุมชน และภาคีเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารนวัตกรรมจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือหรือระบบนวัตกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมบริการ นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมเครือข่าย โดยเฉพาะ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานีและชุมพร ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ที่กว้างขวาง ครอบคลุมทั้งพื้นที่เมือง ชนบท และพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน และคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกัน สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางการบริหารจัดการและนวัตกรรมที่สามารถช่วยลดช่องว่างดังกล่าว และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนในบริบทพื้นที่อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นนริฏ พิศลยบุตร (2558) ที่พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทย เกิดจากปัจจัยด้านสถานศึกษาเป็นสำคัญ โดยสามารถอธิบายความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากถึงร้อยละ 47 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌณภัช บรรณการ และสิวะโชติ ศรีสุทธิยากร (2562) ที่ศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากข้อมูลผลการสอบ O-NET และพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความแตกต่างกันตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว โดยนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มักมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีฐานะยากจน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับรายงานของ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD, 2018) ที่ระบุว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกี่ยวข้องกับภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน ซึ่งสะท้อนผ่านผลการประเมิน PISA ที่พบว่า นักเรียนไทยมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในกลุ่ม OECD อย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงยังสอดคล้องกับ อีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และภิญญา อนุพันธ์ (2564) ที่พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกี่ยวข้องกับภูมิฐานะ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสถานะครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดยภาพรวม มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะนวัตกรรมเครือข่ายซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ นวัตกรรมบริการ และนวัตกรรมกระบวนการตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ไม่สามารถดำเนินการได้โดยสถานศึกษาเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนทรัพยากร โอกาส และแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, 2018) ที่เสนอว่า ความยุติธรรมทางการศึกษา ประกอบด้วยสองมิติสำคัญ ได้แก่ การสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม และการทำให้ผู้เรียนทุกคน สามารถได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานขั้นต่ำ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยภูมิหลังทางเศรษฐกิจหรือสังคม การใช้นวัตกรรมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษา สามารถพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Education) ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาและการบริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยให้ชุมชนและหน่วยงาน

ท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อีริคท์ ถิ่นแสนดี และภิญญา อนุพันธ์ (2564) ที่พบว่า เมื่อสภาพเศรษฐกิจและครอบครัวของผู้เรียนไม่พร้อม ผู้เรียนจะเสียโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะในสถานการณ์เรียนออนไลน์ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อาทิตยา ศาลางาม (2564) ที่พบว่า แม้จะมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่หากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติขาดประสิทธิภาพหรือขาดความต่อเนื่อง ก็จะทำให้การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประกอบด้วยการบริหารเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน การบริหารแบบยืดหยุ่นตามบริบท และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่มีลักษณะซับซ้อน และเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความแตกต่างของทรัพยากรสถานศึกษา และข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมของ Bourdieu (1986) ซึ่งอธิบายว่า ความแตกต่างของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของครอบครัว ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีทุนทางสังคมต่ำมักมีข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาดังนั้น ระบบการศึกษาจึงต้องสร้างกลไกสนับสนุน เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนจากครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (1983) ที่เสนอว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถและศักยภาพแตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้จึงควรมีความหลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อาทิตยา ศาลางาม (2564) ที่พบว่าปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้ ทรัพยากร การเลือกปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลงนโยบายตามรัฐบาล เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบแนวคิดการบริหารนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Innovative Management for Educational Equity Model: IMEE Model)

ภาพ 1 รูปแบบแนวคิดการบริหารนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

รูปแบบแนวคิดการบริหารนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. การบริหารเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม (Area-Based Participatory Management) การเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามี ส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษา การกำหนดแนวทางพัฒนา และการระดมทรัพยากรทาง การศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และความต้องการของผู้เรียนอย่าง แท้จริง

2. การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน (Data-Based Decision Making) การใช้ข้อมูล สารสนเทศทางการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหา การคัดกรองผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การตัดสินใจเชิงบริหารมีความแม่นยำ และสามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างตรงจุด

3. การบริหารที่ยืดหยุ่นตามบริบท (Contextual Flexibility) การปรับปรุงแบบการจัดการ การศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ ของพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถออกแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้และการบริหาร จัดการที่เหมาะสมกับสภาพจริงของผู้เรียนและชุมชน

4. การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network Ecosystem) การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันอุดมศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อร่วมกันสนับสนุนทรัพยากร ความรู้

และโอกาสทางการศึกษา อันจะช่วยขยายโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียนและลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรของสถานศึกษา

องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ทำงานร่วมกันเป็นระบบ โดยมีสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนนวัตกรรมและประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ลดช่องว่างของทรัพยากรทางการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับความเสมอภาคทางการศึกษาในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีการใช้นวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างแพร่หลายใน 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมบริการ กระบวนการ และเครือข่าย โดยเฉพาะระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วม และความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนวัตกรรมเครือข่ายมีประสิทธิภาพสูงสุด สะท้อนบทบาทของความร่วมมือในการขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่มีลักษณะซับซ้อนจากหลายปัจจัย จึงจำเป็นต้องใช้แนวทางบูรณาการเชิงระบบ ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เป็นรูปแบบ IMEE Model ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารเชิงพื้นที่แบบมีส่วนร่วม การใช้ข้อมูลเป็นฐาน ความยืดหยุ่นตามบริบท และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อยกระดับความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างยั่งยืน และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้นวัตกรรมทางการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาที่สามารถใช้วิเคราะห์และคัดกรองผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Education) โดยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันระดมทรัพยากรทางการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อันจะช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือผู้เรียนกลุ่มเปราะบาง

1.3 หน่วยงานกำหนดนโยบายด้านการศึกษาในระดับประเทศและระดับพื้นที่ ควรกำหนดมาตรการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาและครูให้มีความสามารถในการบริหารจัดการนวัตกรรมทางการศึกษา การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และการสร้าง

ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ควรนำแนวคิดการบริหารนวัตกรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยพัฒนานวัตกรรมบริการ เช่น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบผสมผสาน และการสนับสนุนผู้เรียนกลุ่มเปราะบาง เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ตามบริบทของผู้เรียนและชุมชน รวมทั้งใช้ข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน เป็นฐานในการวางแผนช่วยเหลือผู้เรียนและติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนอย่างต่อเนื่อง

2.3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาทรัพยากรทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรของสถานศึกษา และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). *การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Education)*. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.eef.or.th/article-area-based-education-140323/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2568). *สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และ ทิศทางสำคัญในปี 2568 ประเทศไทยกับการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- ณปภัช บรรณการ และสหัสชาติ ศรีสุทธียากร. (2562). แนวโน้มความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. *Journal of Education*, 14(2), OJED1402049.
- ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และภิญญา อนุพันธ์. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 3(2), 63-68.
- นณริฏ พิศลยุบุตร. (2558). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย*. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://tdri.or.th/2015/08/kt37/>
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.

- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1-71.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. (2567). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร.
- อาทิตยา ศาลางาม. (2564). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: ศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการบริหาร การศึกษาระหว่างประเทศไทยและประเทศเวียดนาม*. (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- Blanden, J., Doepke, M. & Stuhler, J. (2022). *Educational inequality*. NBER Working Paper.
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2018). *Equity in education: Breaking down barriers to social mobility*. Paris: OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). *PISA 2015 Results in Focus*. Paris: OECD Publishing.
- Organisation for Economic Co-operatoin and Development (OECD). (2018). *Innovation strategy for education and training*. Retrieved February 22, 2025, from <http://www.oecd.org/edu/ceri/40815797.pdf>
- UNESCO. (2020). *Global education monitoring report: Inclusion and education – All means all*. Paris: UNESCO.